

Návrh seznamu ohrožených taxonů obratlovců (Vertebrata) fauny

Č S S R

(Část článku akademika Vlastimila Baruše, uveřejněného ve Vertebratologických zprávách 1981).

Pro určení stupně ohrožení taxonů obratlovců v ČSSR navrhujeme použít jednoduchou klasifikaci, jejich rozdělení do 3 následujících kategorií:

- A - taxony kriticky ohrožené
- B - taxony silně (středně) ohrožené
- C - taxony ohrožené

Detailně určují rozsah těchto 3 kategorií následující charakteristiky:

Kategorie A: Obsahuje druhy obratlovců v ČSSR velmi vzácné, dlouhodobě a podstatně ohrožené, jejichž výskyt poklesl za posledních 50 let přibližně na 10% a méně původního stavu. Současná existence těchto taxonů je u nás pouze na malém počtu lokalit (do 20), neb je jejich výskyt jen velmi sporadický a fragmentární. Do této skupiny zařazujeme také všechny naše endemitní taxony obratlovců (i když dosud některé nejsou výrazně ohroženy vyhynutím) a dále druhy jmenované jako kriticky ohrožené v "Červeném evropském seznamu ptáků".

Kategorie B: Do této kategorie zařazujeme taxony, jejichž početnost se za posledních 20 let prokazatelně snížila, přibližně na 50% a méně původního stavu; počet lokalit výskytu těchto taxonů se postupně snižuje, především v důsledku působení antropogenních faktorů a nepříznivého vývoje jejich životního prostředí.

Tyto druhy však nejsou pro nejbližších 20 let ohroženy vyhynutím.

Kategorie C: Početnost taxonů, zařazených do této kategorie ohrožení, se v posledních letech prokazatelně snižuje (místně však lze zaznamenat i vzestup početnosti rozptýlením populací druhu). V některých případech takto zařazujeme i druhy, jejichž ohrožení lze předpokládat vzhledem k celkovému průběhu změn naší krajiny a přírodního prostředí, nebo druhy s populacemi poměrně malými a prostorově izolovanými (některé velké šelmy). Z ptáků jsou do této kategorie zařazeny také druhy jmenované v tzv. "Červeném evropském seznamu", i když jsou u nás dosud relativně početné nebo pouze protahující, dále druhy u nás výjimečně zahnízdící a v Evropě obecně ubývající.

Dále připojujeme návrh seznamu ohrožených taxonů obratlovců ČSSR s určením kategorie či stupně ohrožení. Tím zařazením zdůrazňujeme potřebu jejich ochrany. Jednotlivé druhy jsou uvedeny vědeckými i českými jmény.

Třída: AVES - PTÁCI

Pro naši avifaunu uvádí Hudec (1980), že ze 202 druhů ptáků, průkazně u nás hnízdících, bylo po roce 1945 u 32% zjištěno ubývání početnosti až po úplné vymizení; naopak u 13% je zaznamenáváno zvyšování jejich počtu. Do návrhu "Červeného seznamu ohrožených druhů ptáků ČSSR" zařadil Hudec (1979) ze 389 taxonů (druhů a subspecií) naší avifauny celkem 126 v různých stupních naléhavosti jejich ochrany. V následujícím návrhu, doporučeném kolektivem pracovníků ornitologického oddělení UVO ČSAV, je ve 3 kategoriích ohrožení zařazeno 83 taxonů ptáků (tj. 21,3% fauny). Za kriticky ohrožených považujeme 15 taxonů (tj. 12,8% naší avifauny).

Kategorie A:

Phalacrocorax carbo (Linnaeus, 1758) - Kormorán velký
Botaurus stellaris (Linnaeus, 1758) - Bukač velký
Egretta alba (Linnaeus, 1758) - Volavka bílá
Platalea leucorodia (Linnaeus, 1758) - Kolpík bílý
Haliaeetus albicilla (Linnaeus, 1758) - Orel mořský

Circus gallicus (Gmelin, 1788) - Orel krátkoprstý
Aquila clanga Pallas, 1811 - Orel volavý
Aquila heliaca (Savigny, 1809) - Orel královský
Aquila chrysaetos (Linnaeus, 1758) - Orel skalní
Hieraaetus pennatus (Gmelin, 1788) - Orel nejmenší
Falco cherrug (Grax, 1833) - Roroh velký
Falco peregrinus (Tunstall, 1771) - Sokol stěhovavý
Burhinus oedionemus (Linnaeus, 1758) - Dytík úhorní
Sterna albifrons (Pallas, 1764) - Rybák malý
Luscinia svecica cyaneola (Meisner, 1804) - Slavík modráček střeoevropský

Kategorie B:

Ardea purpurea (Linnaeus, 1766) - Volavka červená
Milvus migrans (Boddaert, 1783) - Luňák hnědý
Milvus milvus (Linnaeus, 1758) - Luňák červený
Circus pygargus (Linnaeus, 1758) - Moták lužní
Aquila pomarina (Brehm, 1831) - Orel křiklavý
Falco vespertinus (Linnaeus, 1776) - Poštolka rudonohá
Falco subbuteo (Linnaeus, 1758) - Ostříž lesní
Tetrastes bonasia (Linnaeus, 1758) - Jeřábek lesní
Tetrao urogallus (Linnaeus, 1758) - Tetřev hlušec
Tetrao tetrix (Linnaeus, 1758) - Tetřev obecný
Crex crex (Linnaeus, 1758) - Chřástal polní
Otis tarda (Linnaeus, 1758) - Drop velký
Numenius arquata (Linnaeus, 1758) - Koliha velká
Lanius minor (Gmelin, 1788) - Ťuhák menší
Lanius senator (Linnaeus, 1758) - Ťuhák rudohlavý

Kategorie C:

Ixobrychus minutus (Linnaeus, 1766) - Bukáček malý
Nycticorax nycticorax (Linnaeus, 1758) - Kvakoš noční
Ardeola ralloides (Scopoli, 1769) - Volavka vlasatá
Egretta garzetta (Linnaeus, 1766) - Volavka stříbřitá
Ardea cinerea (Linnaeus, 1758) - Volavka popelavá
Ciconia ciconia (Linnaeus, 1758) - Čáp bílý
Aythya nyroca (Güldenstädt, 1769) - Polák malý
Pernis apivorus (Linnaeus, 1758) - Včelojed lesní

Circus cyaneus (Linnaeus, 1766) - Moták pilich
Accipiter nisus (Linnaeus, 1758) - Krahujec lesní
Coturnix coturnix (Linnaeus, 1758) - Křepelka polní
Porzana porzana (Linnaeus, 1766) - Chřástal kropenatý
Porzana parva (Scopoli, 1769) - Chřástal malý
Eudromias morinellus (Linnaeus, 1758) - Kulík hnědý
Himantopus himantopus (Linnaeus, 1758) - Pisila čaponohá
Recurvirostra avosetta (Linnaeus, 1758) - Tenkozobec opačný
Calidris minuta (Leisler, 1812) - Jespák malý
Gallinago gallinago (Linnaeus, 1758) - Bekasina otavní
Limosa limosa (Linnaeus, 1758) - Břehouš černoocasý
Tringa totanus (Linnaeus, 1758) - Vodouš rudonohý
Larus melanocephalus (Temminck, 1820) Racek černohlavý
Sterna hirundo (Linnaeus, 1758) - Rybák obecný
Sterna sandvicensis (Latham, 1787) - Rybák severní
Chlidonias niger (Linnaeus, 1758) - Rybák černý
Columba oenas (Linnaeus, 1758) - Holub douphák
Tyto alba (Scopoli, 1769) - Sova pálená
Otus scops (Linnaeus, 1758) - Výreček malý
Bubo bubo (Linnaeus, 1758) - Výr velký
Glaucidium passerinum (Linnaeus, 1758) - Kulíšek nejmenší
Athene noctua (Scopoli, 1769) - Sýček obecný
Strix uralensis (Pallas, 1771) - Puštík bělavý
Aegolius funereus (Linnaeus, 1758) - Sýc rousný
Caprimulgus europaeus (Linnaeus, 1758) - Lelek lesní
Alcedo atthis (Linnaeus, 1758) - Ledňáček říční
Merops apiaster (Linnaeus, 1758) - Vlha pestrá
Upupa epops (Linnaeus, 1758) - Dudek chocholavý
Dendrocopos leucotos (Bechstein, 1803) - Strakapoud bělohřbetý
Picoides tridactylus (Linnaeus, 1758) - Datlík tříprstý
Lullula arborea (Linnaeus, 1758) - Skřivan lesní
Anthus campestris (Linnaeus, 1758) - Linduška úhorní
Motacilla flava (Linnaeus, 1758) - Konipas luční
Prunella collaris (Scopoli, 1769) - Pěvuška podhorní
Luscinia luscinia (Linnaeus, 1758) - Slavík tmavý
Oenanthe oenanthe (Linnaeus, 1758) - Bělořit šedý
Monticola saxatilis (Linnaeus, 1766) - Skalník zpěvný

Acrocephalus melanopogon (Temminck, 1823) - Rákosník tamariškový
Acrocephalus paludicola (Viellot, 1817) - Rákosník ostřicový
Panurus biarmicus (Linnaeus, 1758) - Sýkořice vousatá
Tichodroma muraria (Linnaeus, 1766) - Zedníček skalní
Corvus corax (Linnaeus, 1758) - Krkavec velký
Emberiza cia (Linnaeus, 1766) - Strnad viničný
Emberiza hortulana (Linnaeus, 1758) - Strnad zahradní
Miliaria calandra (Linnaeus, 1758) - Strnad luční

Jsme si vědomi, že toto výše uvedené hodnocení druhového spektra a stupně ohrožení jednotlivých taxonů nezbytně vyžaduje další prověření a upřesnění, v širším kolektivu našich zoologů. Předpokládáme proto předběžný návrh "Červeného seznamu ohrožených druhů obratlovců ČSSR", cestou zveřejnění ve Vertebratologických zprávách, k širší diskusi a připomínkovému řízení. Za kritické návrhy a doporučení ke zlepšení, jak koncepce seznamu, tak i k upřesnění jeho jednotlivých položek - ohrožených taxonů našich obratlovců, vřele všem děkujeme.

Hudec, K., 1979: Červená listina ohrožených ptačích druhů v ČSSR

IN: Právní normy v ochraně přírody. Sestavil Ing. L. Foukal. Vyd. SZN Praha

Hudec, K., 1980: Současná situace v ochraně genofondu fauny ČSSR

Památky a příroda, 5: 291 - 294